

УДК 159.9.072

DOI <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2024.1.21>

ВІКОВА ДИНАМІКА РЕГУЛЯТИВНИХ ПРЕДИКТОРІВ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Саврасов Микола Володимирович,

доктор психологічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри загальної психології
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет» (м. Дніпро)
<http://orcid.org/0000-0003-1434-902X>
<https://www.webofscience.com/wos/author/record/D-7772-2018>

Мухіна Вікторія В'ячеславівна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної психології
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет» (м. Дніпро)
<http://orcid.org/0000-0002-0819-4001>

Єрмоленко Катерина Василівна,

старший викладач кафедри загальної психології
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет» (м. Дніпро)
<http://orcid.org/0009-0007-5428-356X>

Навчання у педагогічному виші справляє суттєвий вплив на креативність майбутнього педагога, зокрема на регулятивно-інструментальному рівні, що знаходить свій прояв на рівні вчинкових та поведінкових дериватів креативності. З теоретичної точки зору, в якості предикторів креативності майбутнього педагога можуть виступати інтенсифікація професійних потреб та оптимізація особистісної орієнтації, уникнення цільової обмеженості. Важливу роль відіграють дотримання вираженості при виборі особистісного змісту в освітньому середовищі вишу та психологічна безпека, перехід до самостійної оцінки продуктивності власної діяльності, орієнтацію на потребу у творчому виконанні завдань.

У результаті застосування регресійного аналізу були отримані рівняння, що описують регулятивні предиктори образної та вербальної креативності студента на різних етапах оволодіння майбутньою професією. Використання регресійного аналізу дозволило констатувати зростання ролі регулятивних чинників креативності з мірою оволодіння майбутньою професією суб'єкта. У ході навчання у виші регулятивні предиктори образної креативності майбутніх педагогів поступово змінюються з креативної рефлексії та обізнаності, потреби у досягненні, метамнемічного відтворення, мнемічної рефлексії, здатності до оцінки результатів діяльності до завзятості, здатності до програмування діяльності, стратегії пригнічення експресії, прийняття та перенесення у перспективу. Вербальна креативність майбутніх педагогів у процесі навчання у виші регулюється за рахунок стратегій зосередження, прийняття, перефокусування та планування і позитивного перегляду, гнучкості поведінки, креативної обізнаності та рефлексії до гнучкості поведінки, здатності до програмування та моделювання діяльності, стратегії перенесення у перспективу, інтроєктованого регулювання, терплячості, імпульсивності, креативної та мнемічної рефлексії.

Ключові слова: студент, вік, динаміка, навчання, педагогічний виш, креативність, предиктор, показник.

Savrasov Mykola, Mukhina Victoria, Ermolenko Kateryna. Age dynamics of regulatory predictors of creativity of students of a pedagogical higher educational institution

Studying at a pedagogical university has a significant impact on the creativity of a future teacher, in particular at the regulatory and instrumental level, which is manifested at the level

of action and behavioral derivatives of creativity. From the theoretical point of view, the intensification of professional needs and optimization of personal orientation, avoidance of goal limitation can act as predictors of future teachers' creativity. An important role is played by the observance of prudence in the choice of personal content in the educational environment of the university and psychological security, the transition to an independent assessment of the productivity of one's own activities, and the focus on the need for creative performance of tasks.

As a result of the regression analysis, the equations describing the regulatory predictors of the student's imaginative and verbal creativity at different stages of mastering the future profession were obtained. The use of regression analysis made it possible to state the increasing role of regulatory factors of creativity as the subject masters the future profession. In the course of studying at university, the regulatory predictors of future teachers' imaginative creativity gradually change from creative reflection and awareness, need for achievement, metamnemonic reproduction, mnemonic reflection, ability to evaluate performance to perseverance, ability to program activities, strategies for suppressing expression, acceptance and transfer to the future. The verbal creativity of future teachers in the process of studying at university is regulated by the strategies of focusing, acceptance, refocusing and planning and positive revision, flexibility of behavior, creative awareness and reflection to flexibility of behavior, ability to program and model activities, strategy of transferring to the future, introjected regulation, patience, impulsivity, creative and mnemonic reflection.

Key words: student, age, dynamics, studying, pedagogical university, creativity, predictor, indicator.

Постановка проблеми. В процесі дорослішання людини та набуття нею життєвого, академічного та професійного досвіду рівень та структура її креативності у різних видах діяльності набуває надзвичайного динамізму, ускладнюючись як у кількісному, так і у якісному відношенні. Природньо, що навчання у педагогічному виші справляє суттєвий вплив на креативність майбутнього педагога, зокрема на регулятивно-інструментальному рівні, що знаходить свій прояв на рівні вчинкових та поведінкових дериватів креативності, а отже постає питання стосовно предикторів даного процесу, та їх внутрішнього структурного та рівневої вікової динаміки.

Т. І. Доцевіч, спираючись на зміст та структуру поняття абнотивності майбутнього педагога, розглядає поняття метакреативності як «...вищу форму креативності, яка включає обізнаність в особливостях перебігу творчого процесу, його рефлексію і проявляється у високому рівні здатності до його саморегуляції» [1, с. 44–45]. С. В. Корнієнко в якості передумов активності творчої активності майбутнього вчителя автор розглядає: інтенсифікацію професійних потреб, домагань і прагнень; реалізація принципів задачного підходу у розвитку творчої активності; оптимізація особистісної орієнтації; уникнення цільової обмеженості та прихованої пошукової активності; дотримання виваженості при виборі особистісного змісту позитивних

і негативних впливів у процесі керування процесами в освітньому середовищі педагогічного вишу [3].

К. С. Кисельов стверджує, що наразі креативність розглядається переважно як психологічна характеристика особистості, що залежить від комплексів її більш дрібних рис та не зводиться до інтелекту, втім досі наявні певні ускладнення із її психологічною діагностикою та прогнозуванням структурних та рівневих перспектив зростання креативності педагога [2]. О. М. Куцевол поділяє психолого-педагогічні умови становлення креативності студентів на зовнішні (психологічна безпека, свобода, емпатійне розуміння, увага до особистості, перехід до самостійної оцінки продуктивності власної діяльності, забезпечення атмосфери любові, ініціативи, психологічної свободи вираження почуттів і переживань, орієнтація на потребу у творчому виконанні завдань та внутрішні (відкритість новому досвіду, внутрішнє оцінювання продуктів власної творчості, можливість вільного оперування образами, сміливість, інтуїція, потреба в успіху, віра у свої сили) тощо [4, с. 221–223].

Як бачимо, в першому теоретичному наближенні в якості предикторів розвитку креативності майбутнього педагога можна вбачати інтенсифікацію професійних потреб; оптимізацію особистісної орієнтації; уникнення цільової обмеженості; дотримання виваженості при виборі осо-

бистісного змісту позитивних і негативних впливів в освітньому середовищі педагогічного вишу; психологічну безпеку, свободу, увагу до особистості; перехід до самостійної оцінки продуктивності власної діяльності; орієнтацію на потребу у творчому виконанні завдань; потреба в успіху, віра у свої сили.

Метою дослідження є теоретико-методологічний та емпіричний аналіз основних психологічних особливостей динаміки регулятивних предикторів креативності студента педагогічного вишу в процесі навчання. Реалізація мети дослідження передбачала вирішення низки завдань дослідження, а саме: 1) стислий теоретико-методологічний аналіз креативності майбутнього педагога та її психологічних похідних; 2) множинний регресійний аналіз з покроковим включенням регулятивних предикторів образної та вербальної креативності на різних етапах навчання; 3) опис та належна психологічна інтерпретація виявлених психологічних закономірностей динаміка регулятивних предикторів креативності студентів педагогічного вишу. В якості методів дослідження нами використовується аналіз теоретичних та методологічних першоджерел, психолого-діагностичне обстеження студентів-педагогів на початку, усередині та наприкінці навчання у педагогічному виші, методи математико-статистичної обробки матеріалу (множинний регресійний аналіз). Експериментальна вибірка сформована студентами ДВНЗ «ДДПУ» (м. Дніпро) – майбутніми педагогами різних спеціальностей, першого, третього та п'ятого років навчання загальною кількістю 240 осіб без розподілу за змінною статі.

З психолого-діагностичною метою нами використані наступні методики: тест невербальної креативності Є. Торренса, тест вербальної креативності С. Медніка, опитувальник «Академічна саморегуляція» Р. М. Райана та Д. Р. Коннелла, адаптований М. В. Яцюк [6; 7], авторську експериментально-інтроспективну методику «Метакреативні здібності» (EIMCA) [5, с. 255-260], методику дослідження метапам'яті (Т. Б. Хомуленко, Т. І. Доцевич) [1, с. 128-136], опитувальник когнітивної регуляції емоцій (ОКРЕ) Н. Гарнефські, опитувальник емоційної регуляції ERQ Дж. Гросса.

Результати дослідження. Основним завданням нашого дослідження на його емпіричному етапі було виявлення регулятивних предикторів розвитку креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності в залежності від етапу та профілю навчання. Нижче у вигляді регресійних рівнянь подано результати множинного регресійного аналізу з покроковим включенням регулятивних предикторів образної та вербальної креативності на різних етапах навчання студентів – майбутніх педагогів.

Серед регулятивних предикторів розвитку образної креативності на початку навчання у ЗВО впливовими виявилися: креативна рефлексія ($\beta = 0,21$; $t = 2,86$; $p < 0,01$), креативна обізнаність ($\beta = 0,17$; $t = 2,69$; $p < 0,01$), потреба у досягненні ($\beta = 0,18$; $t = 2,70$; $p < 0,01$), метамнемічне відтворення ($\beta = 0,14$; $t = 2,16$; $p < 0,05$), мнемічна рефлексія ($\beta = 0,12$; $t = 1,87$; $p < 0,05$), зовнішнє регулювання ($\beta = -0,36$; $t = -2,04$; $p < 0,05$), здатність до оцінки результатів діяльності ($\beta = 0,13$; $t = 1,99$; $p < 0,05$), стратегія зосередження в емоційній саморегуляції ($\beta = 0,17$; $t = 2,08$; $p < 0,05$), стратегія звинувачення в емоційній регуляції ($\beta = -0,23$; $t = -1,91$; $p < 0,05$) та стратегія перенесення у перспективу в емоційній регуляції ($\beta = -0,13$; $t = -1,94$; $p < 0,05$).

Зазначені предиктори увійшли до регресійного рівняння. Образна креативність на початку навчання = $80,47 + 0,21$ Креативна рефлексія + $0,17$ Креативна обізнаність + $0,18$ Потреба у досягненні + $0,14$ Метамнемічне відтворення + $0,12$ Мнемічна рефлексія + $0,13$ Здатність до оцінки результатів діяльності – $0,36$ Зовнішнє регулювання + $0,17$ Стратегія зосередження – $0,23$ Стратегія звинувачення – $0,13$ Стратегія перенесення у перспективу.

Серед регулятивних предикторів розвитку вербальної креативності на початку навчання у ЗВО впливовими виявилися: стратегія пригнічення експресії ($\beta = -0,29$; $t = -3,75$; $p < 0,001$), стратегія зосередження ($\beta = 0,30$; $t = 4,88$; $p < 0,0001$), гнучкість поведінки ($\beta = 0,17$; $t = 3,37$; $p < 0,001$), креативна обізнаність ($\beta = 0,13$; $t = 2,68$; $p < 0,01$), наполегливість ($\beta = 0,10$; $t = 2,44$; $p < 0,05$), імпульсивність ($\beta = -0,12$; $t = -2,25$; $p < 0,05$),

стратегія прийняття ($\beta = 0,28$; $t = 2,49$; $p < 0,05$), креативна рефлексія ($\beta = 0,10$; $t = 1,86$; $p < 0,05$), ідентифіковане регулювання ($\beta = 0,13$; $t = 2,05$; $p < 0,05$), стратегія перефокусування і планування ($\beta = 0,18$; $t = 1,99$; $p < 0,05$) і стратегія позитивного перегляду ($\beta = 0,27$; $t = 1,86$; $p < 0,05$).

Зазначені предиктори увійшли до регресійного рівняння. Вербальна креативність на початку навчання = $151,15 + 0,30$ Стратегія зосередження - $0,29$ Стратегія пригнічення експресії + $0,17$ Гнучкість поведінки + $0,13$ Креативна обізнаність + $0,10$ Наполегливість - $0,12$ Імпульсивність + $0,28$ Стратегія прийняття + $0,10$ Креативна рефлексія + $0,13$ Ідентифіковане регулювання + $0,18$ Стратегія перефокусування та планування + $0,27$ Стратегія позитивного перегляду.

Серед регулятивних предикторів розвитку образної креативності всередині навчання у ЗВО впливовими виявилися: здатність до програмування діяльності ($\beta = 0,58$; $t = 9,64$; $p < 0,0001$), стратегія прийняття ($\beta = 0,35$; $t = 3,23$; $p < 0,001$), стратегія перенесення у перспективу ($\beta = 0,16$; $t = 2,85$; $p < 0,01$), стратегія пригнічення експресії ($\beta = 0,19$; $t = 2,77$; $p < 0,01$), труднощі менталізації ($\beta = -0,14$; $t = -2,67$; $p < 0,01$), завзятість ($\beta = 0,14$; $t = 2,32$; $p < 0,05$). Зазначені предиктори увійшли до регресійного рівняння. Образна креативність всередині навчання = $123,77 + 0,58$ Здатність до програмування діяльності + $0,19$ Стратегія пригнічення експресії + $0,35$ Стратегія прийняття + $0,15$ Стратегія перенесення у перспективу - $0,14$ Труднощі менталізації + $0,13$ Завзятість.

Серед регулятивних предикторів розвитку вербальної креативності всередині навчання у ЗВО впливовими виявилися: гнучкість поведінки ($\beta = 0,43$; $t = 7,88$; $p < 0,0001$), стратегія пригнічення експресії ($\beta = -0,23$; $t = -4,17$; $p < 0,001$), стратегія позитивного перегляду ($\beta = 0,24$; $t = 3,38$; $p < 0,001$), стратегія зосередження ($\beta = -0,17$; $t = -2,99$; $p < 0,01$), румінація ($\beta = -0,26$; $t = -3,17$; $p < 0,01$), стратегія самозвинувачення ($\beta = -0,22$; $t = -2,75$; $p < 0,01$), внутрішня саморегуляція ($\beta = 0,16$; $t = 2,49$; $p < 0,05$), здатність до оцінки результатів діяльності ($\beta = 0,15$; $t = 2,37$; $p < 0,05$), здатність

до програмування діяльності ($\beta = 0,11$; $t = 2,17$; $p < 0,05$), зовнішнє регулювання ($\beta = -0,13$; $t = -2,09$; $p < 0,05$) та завзятість ($\beta = 0,08$; $t = 1,84$; $p < 0,05$).

Зазначені предиктори увійшли до регресійного рівняння. Вербальна креативність всередині навчання = $173,22 + 0,43$ Гнучкість поведінки - $0,23$ Стратегія пригнічення експресії + $0,24$ Стратегія позитивного перегляду - $0,17$ Стратегія зосередження - $0,26$ Румінація - $0,22$ Стратегія самозвинувачення + $0,16$ Внутрішня саморегуляція + $0,15$ Здатність до оцінки результатів діяльності + $0,11$ Здатність до програмування діяльності - $0,13$ Зовнішнє регулювання + $0,08$ Завзятість.

Серед регулятивних предикторів розвитку образної креативності наприкінці навчання у ЗВО впливовими виявилися: здатність до моделювання поведінки ($\beta = 0,42$; $t = 7,78$; $p < 0,0001$), здатність до оцінки результатів діяльності ($\beta = 0,22$; $t = 4,03$; $p < 0,0001$), мотивація навчання у ЗВО ($\beta = 0,20$; $t = 3,87$; $p < 0,001$), стратегія катастрофізації ($\beta = -0,16$; $t = -2,56$; $p < 0,05$), потреба у досягненні ($\beta = 0,13$; $t = 2,76$; $p < 0,01$), інтроєктоване регулювання ($\beta = -0,18$; $t = -2,52$; $p < 0,05$). Зазначені предиктори увійшли до регресійного рівняння. Образна креативність наприкінці навчання = $292,26 + 0,13$ Потреба у досягненні - $0,16$ Стратегія катастрофізації + $0,42$ Здатність до моделювання поведінки + $0,22$ Здатність до оцінки результатів поведінки + $0,20$ Мотивація навчання у ЗВО - $0,18$ Інтроєктоване регулювання.

Аналіз результатів дослідження. У результаті застосування регресійного аналізу були отримані рівняння, що описують регулятивні предиктори образної та вербальної креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності на різних етапах навчання (оволодіння майбутньою професією). На початку навчання у вищій школі на образну креативність позитивно впливають високі показники креативної рефлексії та обізнаності, потреби у досягненні, метамнемічного відтворення, мнемічної рефлексії, здатності до оцінки результатів діяльності, стратегії зосередження та низькими показниками зовнішнього регулювання навчання, стратегій звинувачення та перенесення у пер-

спективу. Всередині навчання у виші на образній креативності студентів позитивно позначаються завзятість, здатність до програмування діяльності, стратегії пригнічення експресії, прийняття та перенесення у перспективу та негативно – труднощі менталізації. Наприкінці навчання у ЗВО на образну креативність позитивно діють показники потреби у досягненні, здатності до моделювання та оцінки результатів поведінки і діяльності, мотивація навчання у виші, та негативно – стратегії катастрофізації та інтроєктованого регулювання навчання.

Вербальна креативність на початку навчання обумовлена високою мірою розвитку стратегій зосередження, прийняття, перефокусування та планування і позитивного перегляду, гнучкості поведінки, креативної обізнаності та рефлексії, наполегливості, ідентифікованого регулювання навчання, та низькою – стратегії пригнічення експресії та імпульсивності. Вербальна креативність всередині навчання позитивно визначена гнучкістю поведінки, внутрішньою саморегуляцією навчання, завзятістю, здатностями до оцінки результатів та програмування діяльності, і негативно – стратегіями пригнічення експресії, зосередження, румінації, самозвинувачення та зовнішнім регулюванням навчання.

Наприкінці навчання у ЗВО на вербальну креативність позитивно позначаються високі показники гнучкості поведінки, здатності до програмування та моделювання діяльності, стратегії перенесення у перспективу, інтроєктованого регулювання, терплячості, імпульсивності, креативної та мнемічної рефлексії, труднощів металізації та низькі – стратегії пригнічення експресії і потреби у досягненні. Отримані в ході дослідження емпіричні відомості переважно узгоджуються із результатами наших спільних з колегами попередніх наукових пошуків [8] та наукових результатами, отриманими іншими

дослідниками в ході наукової роботи із спорідненої тематикою тощо [4].

Висновки. Результати проведеного дослідження дозволяють стверджувати наступне: 1) з теоретичної точки зору, в якості предикторів креативності майбутнього педагога можуть виступати інтенсифікація професійних потреб; оптимізація особистісної орієнтації; уникнення цільової обмеженості; дотримання виваженості при виборі особистісного змісту в освітньому середовищі педагогічного вишу; психологічна безпека та свобода; перехід до самостійної оцінки продуктивності власної діяльності; орієнтацію на потребу у творчому виконанні завдань; потреба в успіху; 2) у результаті використання регресійного аналізу вдалося констатувати зростання ролі регулятивних чинників на розвиток креативності з мірою оволодіння майбутньою професією суб'єкта; 3) у процесі навчання у виші регулятивні предиктори образної креативності майбутніх педагогів поступово змінюються з креативної рефлексії та обізнаності, потреби у досягненні, метамнемічного відтворення, мнемічної рефлексії, здатності до оцінки результатів діяльності до завзятість, здатність до програмування діяльності, стратегії пригнічення експресії, прийняття та перенесення у перспективу; 4) що стосується вербальної креативності майбутніх педагогів, то у процесі навчання у виші її регулятивні предиктори стратегій зосередження, прийняття, перефокусування та планування і позитивного перегляду, гнучкості поведінки, креативної обізнаності та рефлексії до гнучкості поведінки, здатності до програмування та моделювання діяльності, стратегії перенесення у перспективу, інтроєктованого регулювання, терплячості, імпульсивності, креативної та мнемічної рефлексії тощо. Перспективним надалі є з'ясування міри та характеру впливу чинника спеціальності навчання на специфіку предикторів креативності студентів педагогічного вишу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Доцевіч Т. І. Метакогнітивна компетентність суб'єкта педагогічної діяльності у вищій школі: автореф. дис. ... докт. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2016. 40 с.
2. Кисельов К. С. Теоретичні засади дослідження креативності майбутнього педагога. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки*. Миколаїв: МНПУ, 2016. № 1(16). С. 188-192.

3. Корнієнко С. В. Розв'язування психологічних задач як засіб становлення творчої активності майбутнього учителя: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. К., 2008. 22 с.
4. Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури. Вінниця: Глобус-прес, 2006. 348 с.
5. Саврасов М. В. Креативність суб'єкта навчально-професійної діяльності: метакогнітивний підхід. Монографія. Слов'янськ-Тернопіль, ЗУНУ, 2021. 398 с.
6. Яцюк М. В. Адаптація опитувальника академічної саморегуляції Р. М. Райана і Д. Р. Коннелла (Causal Dimension Scale II SRQ-A). *Практична психологія та соціальна робота*. 2008. № 4. С. 45-47.
7. Deci E. L., Ryan R. M. Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development and health. *Canadian Psychology*, 2008. V. 49. 2008. P. 182–185.
8. Savrasov M., Fomenko K., Khomulenko T., Shcherbakova O., Kuznetsov A. Self-Regulation in a Learning Activity in Academically Capable Students. *Talent Development & Excellence*. 2020. Vol. 12, № 3s. P. 2618-2630.

REFERENCES:

1. Doceвич, Т.І. (2016). Metakohnityvna kompetentnist sub'iekta pedahohichnoi diialnosti u vyshchii shkoli [Metacognitive competence of the subject of pedagogical activity in higher education]. *Extended abstract of doctor's thesis*. K. 40 s. [in Ukrainian].
2. Kyselov, K.S. (2016). Teoretychni zasady doslidzhennya kreatyvnosti majbutnogo pedagoga [Theoretical foundations of research on the creativity of the future teacher]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Psykholohichni nauky*. Mykolayiv: MNPU. № 1(16). S. 188–192 [in Ukrainian].
3. Korniyenko, S.V. (2008). Rozv'iazuvannia psykholohichnykh zadach yak zasib stanovlennia tvorchoi aktyvnosti maibutnoho uchytelia [Solving psychological problems as a means of developing the creative activity of the future teacher]. *Extended abstract of candidate's thesis*. K. 22 p. [in Ukrainian].
4. Kucevol, O.M. (2006). Teoretyko-metodychni osnovy rozvytku kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv literatury [Theoretical and methodological foundations of the development of creativity of future teachers of literature]. Vinnycya: Globus-pres, 348 s. [in Ukrainian].
5. Savrasov, M.V. (2021). Kreatyvnist sub'iekta navchalno-profesiinoi diialnosti: metakohnityvnyi pidkhid [Creativity of the subject of educational and professional activity: a metacognitive approach]. Sloviansk-Ternopil, ZUNU. 398 s. [in Ukrainian].
6. Yacyuk, M.V. (2008). Adaptatsiia opytuvalnyka akademichnoi samorehuljatsii R. M. Raiana i D. R. Konnella (Causal Dimension Scale II SRQ-A) [Adaptation of R. M. Ryan and D. R. Connell's academic self-regulation questionnaire (Causal Dimension Scale II SRQ-A)]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota*. № 4. S. 45–47 [in Ukrainian].
7. Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development and health. *Canadian Psychology*. V. 49. P. 182–185 [in English].
8. Savrasov, M., Fomenko, K., Khomulenko, T., Shcherbakova, O., & Kuznetsov, A. (2020). Self-Regulation in a Learning Activity in Academically Capable Students. *Talent Development & Excellence*. Vol.12, № 3s. P. 2618–2630. [in English].